

Τηλεφώνησε τότε ο Αρχηγός της Κ.Α.Ρ.Η αείμνηστος Γιάννης Ιωαννίδης στον Αρχιεπίσκοπο Σπυρίδωνα και μας δέχτηκε αμέσως. Πήγαμε στην κατοικία του στο Ψυχικό. Καθόταν σε μια Δεσποτική καρέκλα. Ήταν γέρος με κατάλευκη γενειάδα και μάτια γεμάτα χαρά και ζωντάνια.

Μας καλωσόρισε με ένα αληθινό χαμόγελο, του φιλήσαμε το χέρι και αρχίσαμε να του λέμε τον σκοπό της επίσκεψής μας.

Έλαμψε από χαρά στο άκουσμα του σκοπού μας. Παράλληλα με τη χαρά του μας μετρούσε αν είμαστε άξιοι για τέτοια αποστολή. Του δώσαμε μια μικρή σημείωση, στην οποία αναφέρονταν τα ελάχιστα υλικά που θα χρειαζόντουσαν στον Αγώνα μας.

Μόνο αυτά θέλετε; μας ρώτησε.

Η ερώτηση του μας ξάφνιασε.

Λες και περίμενε περισσότερα και πιο δυνατά αιτήματα.

Μας εντυπωσίασε η μεγάλη του συγκίνηση και η διάθεσή του να προσφέρει τα πάντα για τον ενωτικό Αγώνα της Κύπρου.

Αποχωρώντας από την αρχιεπισκοπική κατοικία, είπα από μέσα μου: *“Τέτοιος μας έπρεπε αυτό τον καιρό να είναι Αρχιεπίσκοπος πάσης Ελλάδος”*.

Σε τρεις μέρες κατεβήκαμε στην Κύπρο και ενταχθήκαμε στις τάξεις της Ε.Ο.Κ.Α.

Από τους βανδαλισμούς των Τούρκων σε βάρος των Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη το Σεπτέμβριο του 1955

Τον Σεπτέμβρη του 1956 βρισκόμασταν με τον Αρχηγό του Αγώνα Διγενή στα βουνά της Πιτσιλιάς. Ήταν μια καταραμένη μέρα για τον Ελληνισμό. Οι Τούρκοι αποφάσισαν να διώξουν το Ελληνικό στοιχείο από την Κωνσταντινούπολη με κάθε βρώμικο μέσο: Λεηλασίες και καταστροφές των Ελληνικών περιουσιών και διωγμός των Ελλήνων με κάθε απάνθρωπο και βάρβαρο μέσο.

Αφορμή μια έκρηξη στο σπίτι που γεννήθηκε ο Κεμάλ Ατατούρκ, που την προκάλεσαν οι ίδιοι οι Τούρκοι, στη Θεσσαλονίκη.

Ακούγαμε από ένα μικρό ραδιόφωνο με μπαταρίες τα νέα.

Περιμέναμε από την Ελληνική Κυβέρνηση ή

Ο αείμνηστος Αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων, ενώ διαμαρτύρεται, μέσω του Εθνικού Ραδιοφωνικού Σταθμού των Αθηνών για τους ανελέητους βανδαλισμούς των Τούρκων κατά των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης (Σεπτέμβριος 1956)

κάποιον επίσημο να στηλιτεύσει αυτό το αποτρόπαιο έγκλημα των Τούρκων και να κάνει κάτι που να αναστήσει την περηφάνεια μας και να οβήσει τη λύπη μας.

Πέρασε μια μέρα και τίποτε δεν ακούσαμε.

Σε μια στιγμή, την ώρα των νέων, χωρίς να λεχθεί τίποτα, ακούγεται η φωνή του Αρχιεπισκόπου Σπυρίδωνα.

Διαμαρτύρεται έντονα για το κακό που έπεσε στον Ελληνισμό. Ζητά τιμωρία των βάρβαρων Τούρκων και καταδίκη της βρώμικης συμπεριφοράς τους έναντι των Ελλήνων. Με φωνή γεμάτη αγανάκτηση και θλίψη παρακαλεί τους πάντας να σταματήσουν το κακό και να τιμωρήσουν αυτούς που καταστρέφουν την ειρηνική συνύπαρξη των

ανθρώπων.

Φάνηκε πως έκανε εισβολή ο Αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων στον Ραδιοφωνικό Σταθμό Αθηνών και μίλησε χωρίς την άδεια κανενός.

Πήραμε λίγη ανάσα. Με πολλή χαρά χαιρετήσαμε την ομιλία του Μακαριωτάτου. Εκείνη τη στιγμή ο Διγενής μίλησε: “Αυτός ο Αρχιεπίσκοπος είναι σπουδαίος άνθρωπος”.

Ο Αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων έζησε μια πολυκύμαντη, ταραχώδη, γεμάτη κινδύνους ζωή, πλήρη όμως θρησκευτικών και εθνικών πράξεων, καρποφόρα και άξια για μίμηση.

Εγεννήθη στην κωμόπολη Χιλή του Βοσπορικού Πόντου το 1873 από γονείς Ηπειρώτες. Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

Σαν τέλειωσε τις σπουδές του, εργάστηκε ως δάσκαλος στο Γαλατά της Κωνσταντινούπολης και στη συνέχεια, ως Αρχιμανδρίτης, τοποθετήθηκε Αρχιερατικός Επίτροπος και Ιεροκήρυκας στην Καβάλα.

Από τότε ως το 1906 που χειροτονήθηκε επάξια Μητροπολίτης Βελλάς και Κονίτσης, δίνει το αναγκαίο και ζωντανό παρόν του στο προσκλητήριο για την απαλλαγή της Μακεδονίας μας από τον ξενικό κίνδυνο.

Ήταν παρών στα λαμπροφώραπροπύλαια των Μακεδονικών προμαχώνων, που σταμάτησαν και έδωξαν την πλημμυρίδα αυτών που ήθελαν σώνει και καλά να εξαφανίσουν τη Μακεδονία μας από τον χάρτη της Ελλάδος.

Μπροστάρης πάντοτε στους Εθνικούς Αγώνες, λες και τον έστειλε ο Θεός να φυλάει σ' όλη του τη ζωή τις Θερμοπύλες του Έθνους.

Στη συνέχεια ως Μητροπολίτης Βελλάς και Κονίτσης, κατά τους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-13, ανεμίζει τα φλογισμένα ράσα του στην Κόνιτσα, εμπνέει και ενθουσιάζει τους μαχητές που διώχνουν αυτούς που επιβουλευόνταν την ελευθερία του Λαού μας.

Παράλληλη έγνοια του είναι και ο βασανισμένος Ελληνικός κόσμος της Β. Ηπείρου που οι Αλβανοί θέλουν να τον κρατούν υπόδουλο.

1η Μαρτίου 1914. Οι Έλληνες του Αργυροκάστρου και των γύρω περιοχών ανακηρύσσουν προσωρινή Κυβέρνηση και ζητούν αυτονομία. (Φωτ. Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο Αθήνας). Διακρίνονται (από δεξιά) ο Σπυρίδων Βλάχος ως Μητροπολίτης Βελλάς και Κονίτσης και ο Μητροπολίτης Δρυινοπόλεως Βασίλειος

Ο φλογερός Ιεράρχης δημιουργεί, με άλλους διαπρεπείς άνδρες, το κίνημα της Αυτονομίας της Β. Ηπείρου, θέτοντας έτσι τα στερεά θεμέλια της διεκδίκησης των απαράγραπτων δικαίων του υπόδουλου τούτου τμήματος της Πατρίδας.

Ο Ηπειρώτης πολιτικός Γεώργιος Ζωγράφος, μαζί με τον Υπουργό Εσωτερικών Σπυρίδωνα, κηρύσσει την Αυτονομία της Β. Ηπείρου και υψώνει στο Αργυρόκαστρο στις 17 Φεβρουαρίου 1913 τη σημαία της Αυτονομίας και συγκροτείται προσωρινή Κυβέρνηση.

Ο Σπυρίδων Βλάχος είναι η ψυχή αυτών των γεγονότων. Οργανώνεται στρατός που νίκησε τους Αλβανούς στη μάχη του Αργυροκάστρου. Ελευθερώνονται οι πόλεις της Β. Ηπείρου από τους Τουρκαλβανούς και τα Γιάννενα από τους Τούρκους το 1913 και όλη η περιοχή της Β. Ηπείρου αναπνέει τον αέρα της ελευθερίας.

Στις 17.5.1914 υπογράφεται το πρωτόκολλο της Κέρκυρας με το οποίο αναγνωρίζεται δι-

εθνώς και από αυτούς τους Αλβανούς η Ελληνικότητα της Β. Ηπείρου και η αυτονομία της, υπό σκιώδη Αλβανική επικυριαρχία. Η χαρά και η συγκίνηση του Δεσπότη είναι απερίγραπτη. Βλέπει τους αγώνες του και αυτούς των συμπατριωτών του να στέφονται με επιτυχία. Ζει τη χαρά των Β.

Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Σπυρίδων ως Μητροπολίτης Βελλάς και Κονίτσης και μέλος της Κυβερνήσεως Αυτονόμου Ηπείρου

Ηπειρωτών που απαλλάσσονται από την κυριαρχία των Αλβανών και γίνονται ελεύθεροι Έλληνες. Το 1915, παράλληλα με τις εκλογές στην Ελλάδα, γίνονται εκλογές και στη Β. Ήπειρο. Εκλέγονται 15 βουλευτές που εισήλθαν στη Βουλή των Ελλήνων, όπου έγιναν ενθουσιωδώς δεχτοί από την Ελληνική Αντιπροσωπεία.

Τούτο ήταν η τελείωση της χαράς του Δεσπότη και το επιστέγασμα της νίκης των Β. Ηπειρωτών.

Δέκα χρόνια διήρκεσαν οι νικηφόροι αυτοί αγώνες.

Ακούραστος περιέρχεται την Β. Ήπειρο και υψώνει τη σημαία της Αυτονομίας σε κάθε χωριό και πόλη σε αντίθεση με το Ελληνικό κράτος, που δέχτηκε την παραχώρηση της Β. Ηπείρου στους Αλβανούς έναντι της παραχώρησης στην Ελλάδα μερικών νήσων του Αιγαίου.

Στην Κορυτσά, που ήδη είχε παραδοθεί από το ελληνικό κράτος στους Αλβανούς, σπεύδει ο Μητροπολίτης Σπυριδών να υψώσει τη σημαία της Αυτονομίας. Εκεί συλλαμβάνεται από τους Τούρκους και καταδικάζεται σε θάνατο. Με την παρέμβαση όμως του βασιλιά της Ελλάδος διάδοχου Κωνσταντίνου αποφυλακίζεται.

Το 1916 μετετέθη στη Μητρόπολη των Ιωαννίνων, όπου πιο έντονα συνεχίζει το θρησκευτικό του έργο, παράλληλα με την συνεχή προσφορά του στους αδελφούς Β. Ηπειρώτες.

Ιδρύει την Ιερατική Σχολή και φροντίζει ώστε οι Ιεροί Ναοί της Μητροπολιτικής του περιφέρειας να είναι ζωντανά κέντρα λατρείας.

Στις 29 Ιουλίου 1919 γίνεται η Συμφωνία Βενιζέλου-Τοτόνι (Υπουργού Εσωτερικών της Ιταλίας), με την οποία η Β. Ήπειρος παραχωρείται στην Ελλάδα.

Η Ιταλία αμέσως με την αλλαγή του Υπουργού Εξωτερικών καταγγέλλει τη Συμφωνία αυτή και καταφέρνει να επαναφέρει το Σύμφωνο της Φλωρεντίας του 1913 και έτσι ορίζεται Διεθνής Επιτροπή Ελέγχου για τη χάραξη των συνόρων Ελλάδας και Αλβανίας, πράγμα που έφερε τον διαχωρισμό της Ηπείρου σε Βόρειο και Νότιο.

Ο Δεσπότης Σπυριδών γίνεται περίλυπος μέχρι θανάτου. Αποσύρεται στη Μητρόπολή του και παρακαλεί τον Κύριο των Δυνάμεων να προστατεύει τον Ελληνισμό της Β. Ηπείρου. Παράλληλα κάνει ό,τι μπορεί για την πνευματική προκοπή του ποιμνίου του.

Κατά τον ένδοξο πόλεμο των Ελλήνων κατά των Ιταλών το 1940-41, βρίσκεται στην πρώτη

Ο Αρχιεπίσκοπος Σπυριδών κατά την τελετή της προσφοράς υπό των Κυπρίων των «δεμάτων επαναπατριsmού» για τους συμμοριολήκτους

γραμμή του Αγώνα και με τη μεγάλη προσφορά του ελευθερώνεται ξανά η Β. Ήπειρος από τον Ελληνικό Στρατό.

Μετά τη Γερμανική εισβολή πάλι ο μεγάλος Δεσπότης βρίσκεται κοντά στο ποιμνίό του και του προσφέρει κάθε βοήθεια, πνευματική και υλική.

Το 1949, λόγω του αδιαμφισβήτητου κύρους του και της αξιόλογης πείρας που απέκτησε από μια ολόκληρη ζωή προσφοράς στον Χριστό και την Ελλάδα, εκλέγεται επάξια από την Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδας Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος.

Από τη νέα αυτή έπαλξη ανέπτυξε για μια επταετία υπεράνθρωπη δραστηριότητα. Συμμετείχε ενεργά σε κάθε εκδήλωση και ενέργεια του Έθνους.

Στο πρόσωπό του και στον αγώνα του ετιμάτο ολόκληρη η Εκκλησία της Ελλάδος. Παρών στον επαναπατριsmό των συμμοριτοπλήκτων και στην επιστροφή των παιδιών του παιδομαζώματος.

Παρών στην ανοικοδόμηση των καταστραφέντων ναών κατά το συμμοριτοπόλεμο και στην ανοικοδόμηση των σεισμοπλήκτων Νήσων. Ιδρύει τυπογραφείο και θεολογικό οικοτροφείο στην Αποστολική Διακονία στην Αθήνα.

Παρών στον Αγώνα των Κυπρίων για ένωση με τη Μητέρα Ελλάδα. Από τη θέση του Προέδρου της Επιτροπής Αυτοδιαθέσεως Κύπρου ενεργοποιεί όλες του τις δυνάμεις και κάνει ό,τι του είναι δυνατό, για να πετύχει η Αγωνιζόμενη Κύπρος τον ιερό σκοπό της.

Στις 20 Αυγούστου 1954, ημέρα της κατάθεσης της προσφυγής της Ελληνικής Κυβέρνησης για το Κυπριακό ενώπιον του Οργανισμού Ηνωμένων

Εθνών, καλεί τον Ελληνικό Λαό στην πλατεία Συντάγματος.

Εκατοντάδες χιλιάδες ακούνε τον λόγο του Αρχιεπισκόπου.

«Ο αγών διά την Κύπρον είναι αγών Πανελληνίος. Είναι αγών ιερός».

«Χώρος ελληνικός υπήρξε πάντοτε εις την ιστορίαν η Κύπρος και λαός Ελληνικός κατώκει και κατοικεί την μεγαλόνησον».

«Η Εκκλησία της Ελλάδος, ήτις κατά την μακράϊωνα παράδοσιν αυτής συμμετέσχεν εις πάσας τας περπετείας του Έθνους, επρωτοστάτησεν απ' αρχής και εις τον εθνικόν τούτον αγώνα».

«Εμμείνατε, αδελφοί Κύπριοι, σταθερώς

Στιγμιότυπο από το Συλλαλητήριο στο Στάδιο των Αθηνών, το οποίο διοργάνωσε η Πανελλήνια Επιτροπή Ενώσεως Κύπρου την 21η Ιουλίου 1950. Στο Συλλαλητήριο μίλησε ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Σπυρίδων

και αμετακινήτως, υπερασπίζοντες τας εθνικάς επάλξεις. Η εμμονή σας και η έντασις του αγώνος θα διδάξη τους κυριάρχους, ότι πρέπει να εγκαταλείψουν την Κύπρον, όπως εγκατέλειψαν ήδη και άλλους τόπους».

«Αδελφοί Κύπριοι, η ελευθερία δεν παρέχεται και δεν χαρίζεται εις τους υποδούλους λαούς, κατακτάται και παίρνεται δια των θυσιών τους».

«Διότι το πανελλήνιον αίτημα δια την Ένωσιν της Κύπρου μετά της Ελλάδος, εν πάση περιπτώσει και παρά πάσαν αντίδρασιν, θα εκπληρωθεί».

Απευθυνόμενος προς τον Ελληνικό Λαό, είπε:

«Πρέπει να έχης την ευκαιρίαν να δείξης, ότι η Ένωσις της Κύπρου, όχι μόνον αποτελεί διακαή πόθον σου, αλλά, εφ' όσον δεν εκπληρούται, είναι και ο βαθύτατος πόνος σου και το πλέον επίμονον

Η σεπτή σορός του Αρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος στον Καθεδρικό ναό των Αθηνών. Τα πλήθη των πιστών συνωστίζονται για να προσκυνήσουν το σκήνωμά του

και επιτακτικόν αίτημά σου».

Η Κυπριακή Πρεσβεία του Δημοψηφίσματος της 15ης Ιανουαρίου, τον Ιούλιο του 1950 βρίσκεται στην Αθήνα.

Την υποδέχεται ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Σπυρίδωνας με ιερή συγκίνηση στο κέντρο του ελευθέρου Ελληνισμού.

Δηλώνει στον Πρόεδρο της Πρεσβείας, Μητροπολίτη Κυρηναίας Κυπριανό, ότι, αν το επίσημο κράτος σιγήσει στην υποστήριξη του ιερού αγώνα της Κυπριακής Πρεσβείας, ουδεμία δύναμη θα μπορέσει να συγκρατήσει τη φωνή του Πανελληνίου, με την Εκκλησία επίκεφαλής, που θα ακουστεί στα πέρατα του κόσμου.

Οι εφημερίδες ενθουσιωδώς υποδέχονται την Κυπριακή Πρεσβεία και προβάλλουν κάθε εκδήλωσή της.

Η Πανελλήνια Επιτροπή Ενώσεως Κύπρου διοργάνωσε την 21 Ιουλίου 1950 συλλαλητήριο στο καλλιμάρμαρο Στάδιο των Αθηνών. Παρόντες και όλοι οι ιερείς των Αθηνών. Στη μέση του Σταδίου υπήρχε το περίγραμμα της Κύπρου, στο κέντρο του οποίου στήθηκε το βήμα, απ' όπου ο Αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων μίλησε, απευθυνόμενος προς τις χιλιάδες του λαού και προς το επίσημο κράτος, όπως και προς κάθε ελεύθερο άνθρωπο.

Με στεντόρεια φωνή συγκίνησε τους πάντες και έκανε το κυπριακό αίτημα πανελλήνιο, ενθουσίασε και χαροποίησε την Κυπριακή Πρεσβεία και με τις ευχές και τις ευλογίες του την κατευόδωσε στον προορισμό της για τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών.

Ο Αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων διακονούσε πιστά την Εκκλησία του Χριστού και πρωτοστατούσε σε κάθε μεγάλο εθνικό θέμα. Ακολούθησε πιστά το

του Κυρίου «ο ποιμήν ο καλός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των προβάτων».

Πλήρως ικανοποιημένος ότι εκτελούσε στο ακέραιο το καθήκον απέναντι στην Ελληνική Εκκλησία και με την άνθιση της Επανάστασης στην Κύπρο, που ήταν ο μεγάλος του καημός, απεδίησε προς Κύριον την 21 Μαρτίου 1956.

Ο θάνατος του μακαριστού Σπυρίδωνα λύπησε βαθιά όχι μόνο την Εκκλησία αλλά και το Έθνος ολόκληρο, γιατί υπήρξε ηρωικός και ακατάβλητος πρωταγωνιστής στους δύσκολους καιρούς.

Με το άκουσμα του θανάτου του συνήλθε εκτάκτως η Ιερά Σύνοδος, όπου μίλησαν Δεσποτάδες για τον Μεγάλο Νεκρό και διαγωνίζονταν ποιος θα πει καλύτερα λογία και μεγαλύτερους επαίνους.

Ελέχθησαν πολλά για τον Σπυρίδωνα, αδύναμα όμως να πλησιάσουν τα έργα, Θρησκευτικά, Εθνικά και Κοινωνικά του ενός και μόνου, που θα 'ναι δύσκολο να παρουσιαστεί ξανά όμοιος του.

Πέρασε και ο Αυλάρχης του Βασιλιά, για να υποβάλει τα συλλυπητήρια της Βασιλικής Οικογένειας.

Ο τότε βασιλιάς Παύλος και ο διάδοχος Κωνσταντίνος, ενώ απευθύνουν τα συλλυπητήριά τους, κατά την έξοδό τους από τον Καθεδρικό Ναό, όπου παρέστησαν στη νεκρώσιμη ακολουθία, προς τον Τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου τότε Μητροπολίτη Βερροίας Αλέξανδρο

Υπέβαλαν τα συλλυπητήρια Υπουργοί και Αξιωματούχοι του Κράτους.

Αποφασίστηκε η ταφή να γίνει το Σάββατο, 24 Μαρτίου, και στη συνέχεια ο νεκρός μεταφέρθηκε

Η επικήδειος πομπή

Η σεπτή σορός του Αρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος μεταφέρεται στο Κοιμητήριο τιμητικά πάνω σε κιλλίβαντα

στον Μητροπολιτικό Ναό Αθηνών, όπου εκτέθηκε σε λαϊκό προσκύνημα.

Κατά χιλιάδες ο κόσμος περίλυπος πλησίαζε και προσκυνούσε τον μεγάλο νεκρό.

Ήταν ο δικός του, ο μπροστάρης του, ο Αρχιεπίσκοπός του.

Η κηδεία του έγινε την 24 Μαρτίου.

Παρών ο Βασιλεύς των Ελλήνων και όλοι οι επίσημοι του Κράτους και αμέτρητο πλήθος λαού.

Στον αείμνηστο Σπυρίδωνα αποδόθηκαν τιμές Πρωθυπουργού εν ενεργεία. Ο Δήμος Αθηναίων, τιμής ένεκεν, παρεχώρησε δωρεάν χώρο στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών. Πάνω στον τάφο οι Ηπειρώτες έρριψαν χώμα Ηπειρώτικο, για να θυμίζει τους μεγάλους αγώνες, Εθνικούς και Θρησκευτικούς που έκανε γι' αυτούς ο Μεγάλος Δεσπότης, ο Σπυρίδωνας Βλάχος. ■